

Şâhnâme'de Geçen Siyâvuş Hikâyesinin Monomit Kuramı Bağlamında İncelenmesi

DR. ÖĞR. ÜYESİ MELEK GEDİK*

Öz

Carl Gustav Jung tarafından ortaya konulan arketip kavramı edebî eserlerin yorumlanmasında yeni kapılar aralamış ve modern eleştiri kuramlarının temellendirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Jung'un arketip teorisi, özellikle mitoloji ve kahramanlık anlatıları gibi türlerde insanların yaşadıkları deneyimlere ilişkin veriler sunmaktadır. Bu teoriden yola çıkan Joseph Campbell, *The Hero with a Thousand Faces* (Kahramanın Sonsuz Yolculuğu) adlı eserinde farklı kültürlerde ait mitolojik anlatıları karşılaştırmalı biçimde inceleyerek monomit kuramını ortaya koymuş; pek çok kültürde yer alan kahraman anlatılarının evrensel bir yapıya sahip olduğunu ileri sürdüğü bir model geliştirmiştir. Campbell'ın bu kuramı kahramanın yolculuğuna ilişkin yola çıkış, erginlenme ve dönüş olmak üzere üç temel aşamayı oluşturmaktadır. Bu çalışma, Campbell'ın monomit kuramını temel alarak, Firdevsî'nin *Şâhnâme* adlı eserinde yer alan Siyâvuş hikâyesini incelemeyi amaçlamaktadır. *Şâhnâme*, İran'ın tarihi ve kültürel unsurlarını içeren bir destan olmakla birlikte içerdiği kahramanlık anlatılarıyla da dikkat çeken bir eserdir. Firdevsî'nin mitolojik kahramanların maceralarını konu ettiği eserin anlatı yapısı farklı disiplinler açısından incelenmeye olanak sağlamıştır. Bu doğrultuda *Şâhnâme*, monomit kuramı bağlamında ele alındığında eserin anlatı yapısının, kahramanın yolculuğuna dair evreleri yansıttığı söylenebilir. Eserde yer alan Siyâvuş hikâyesi de Campbell'ın kahramanın yolculuğu modeline büyük ölçüde karşılık gelen örneklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada Siyâvuş'un yolculuğu, yola çıkış, erginlenme ve dönüş evreleri üzerinden analiz edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar sözcükler: Joseph Campbell, monomit, Firdevsî, Şâhnâme, Siyâvuş

A MONOMYTHIC ANALYSIS OF THE SEYAVASH NARRATIVE IN THE SHAHNAMEH

Abstract

The concept of archetypes introduced by Carl Gustav Jung has opened new doors in the interpretation of literary works and has played a significant role in the foundation of modern critical theories. Jung's theory of archetypes, particularly in genres such as mythology and hero narratives, provides insights into the experiences of human beings. Building on this theory, Joseph Campbell, in his work *The Hero with a Thousand Faces*, examined mythological narratives from different cultures in a comparative manner and developed the theory of the monomyth. He proposed a model suggesting that hero stories across many cultures share a universal structure. Campbell's theory consists of three main stages of the hero's journey: departure, initiation, and return. This study aims to examine the story of Seyavash in Ferdowsi's *Shahnameh*, based on Campbell's monomyth theory.

* Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü, E-posta: melekgedik@yyu.edu.tr, ORCID ID:0000-0002-9374-0889.

Gönderim tarihi: 2 Eylül 2025

Kabul tarihi: 22 Ekim 2025

The Shahnameh is an epic that not only includes the historical and cultural elements of Iran but also draws attention with its narratives of heroism. The narrative structure of Ferdowsi's work, which focuses on the lives of mythological heroes, allows for analysis from various disciplinary perspectives. In this regard, when *The Shahnameh* is examined within the framework of the monomyth theory, it can be said that the narrative structure of the work reflects the stages of the hero's journey. The story of Seyavash in the epic stands out as one of the examples that largely corresponds to Campbell's model of the hero's journey. This study will attempt to analyze Seyavash's journey through the stages of departure, initiation, and return.

Keywords: Joseph Campbell, monomyth, Ferdowsi, Shahnameh, Seyavash

GİRİŞ

Toplumların tarih boyunca meydana getirdiği mitler, hikâyeler ve destanlar kahramanların ve savaşçıların yaşadıkları maceraları konu almaktadır. Bu anlatılar incelendiğinde birtakım farklılıklara sahip oldukları görülse de yapı bakımından birbirlerine benzemesi dikkat çeken bir husustur. Farklı milletlere ait mit ve destan türündeki anlatılarda, kahramanların zorlu ve tehlikeli aşamalardan geçtiği olay örgüleri benzer özellikler taşımaktadır. Bu yönüyle mit ve destanlarda geçen kahramanlar, Carl Gustav Jung'un çalışmalarında tanımladığı arketiplerin tezahürleri olarak ortaya çıkmaktadır. Arketipler, kolektif bilinçdışının içeriğini ifade etmektedir (Geçtan, 1998, s. 177). Jung (2021, s. 17), arketipin antikçağdan beri kullanılan ve Platon'un "idea" sııyla eşanlamlı olan bir kavram olduğunu belirtmektedir. "Arketipler evrenseldir bir başka deyişle, her insan aynı temel arketip imgelerine sahiptir." (Geçtan, 1998, s. 177) Jung, mitosların insan ırkının ortak bilinç dışına ait olduğunu belirterek, arketiplerin edebî eserlerde tekrarlandığını ortaya koymuş ve eleştirmenler için yeni ufuklar açmıştır (Moran, 2010, s. 220). Bu bakımdan Joseph Campbell'ın ortaya koyduğu monomit kuramı Jung'un çalışmalarından biri olan arketip kavramına dayanmaktadır.

Campbell, *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu* adlı eserinde farklı kültürlerle ait verdiği mit ve efsanelerde benzer anlatı döngülerinin gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu döngüyü genel olarak yola çıkış, erginlenme ve dönüş şeklinde özetlemektedir (Campbell, 2015, s. 35). Yola çıkış bölümünü maceraya çağrı, çağrının reddedilişi, doğaüstü yardım, ilk eşiğin aşılması, balının karnı; erginlenme bölümünü sınavlar yolu, tanrıçayla karşılaşma, baştan çıkarıcı olarak kadın, babanın gönlünü alma, tanrılaştırma, nihai ödül; dönüş bölümünü ise dönüşün reddedilişi, büyüğü kaçış, dışarıdan gelen kurtuluş, dönüş eşiğinin aşılması, iki dünyanın ustası ve yaşama özgürlüğü şeklinde başlıklara ayırmıştır. Campbell'a göre kahramanın yolculuğu, kişisel özellikleri ve ait olduğu millet fark etmeksizin temelde benzer bir yapıya sahiptir. Pearson'ın (2003, s. 25) da belirttiği üzere:

Mitosta, edebiyatta ve gerçek yaşamda kahramanlar yolculuğa çıkar, ejderhalarla (yani sorunlarla) karşılaşır ve gerçek benliklerinin hazinesini keşfederler. Yolculuk sırasında kendilerini çok yalnız hissetseler de yolculuğun sonunda kazandıkları ödül -kendileriyle, diğer insanlarla ve dünyayla- birleşme duygusudur. Hayatta ölümle karşılaştığımız her seferinde, bir ejderha ile karşılaşırız. Yaşamamaya karşı yaşamayı seçtiğimiz ve kendimizi daha da derin bir biçimde keşfettiğimiz her seferinde kendimize, toplumumuza, kültürümüze yeni yaşam getiririz.

İran edebiyatının önde gelen eserlerinden olan ve Firdevsî tarafından kaleme alınan *Şâhnâme*, “temelde kahramanlık hikâyelerinden yola çıkarak eski dünyada kökleri çok eskilere dayanan bir ulusun efsanevî tarihini, mitolojik, yarı mitolojik serüvenini ve İslam öncesi İran’ın gerçek tarihsel seyrini konu alır.” (Yıldırım, 2016, s. 18) Eserde birçok kahramanlık anlatısı yer almaktadır. Bu anlatılardan biri de iftiralara maruz kalan ve macerası ölümle sonuçlanan Siyâvuş’un hikâyesidir. Bu hikâye, *Şâhnâme*’nin dikkat çeken hikâyeleri arasında yer almaktadır. Bu sebeple Siyâvuş hikâyesine klasik Fars ve Türk şiirlerinde de birçok gönderme yapılmıştır (Yaylalı, 2019, s. 64). Pehlevicede siyah at sahibi, yeni Farsçada Siyâvehş ve Siyâveş olarak bilinen Siyâvuş, Doğu İran’da Zerdüş’t öncesi dönemler ve Zerdüş’tün ortaya çıktığı günlere yakın zamanlarda yaşamış hükümdarlardan biri olarak kabul edilmektedir (Yıldırım, 2008, s. 632). Siyâvuş, ölüm ve yeniden doğuşun simgesi sayılmaktadır. Bu bakımdan Ramayana, Temmûz, Adonis, Osiris, Attis ve Tevrat’ta yer alan Hz. Yusuf hikâyesiyle benzerlik göstermektedir (Bahâr, 1391/2012, s. 398-399).

Siyâvuş, üvey annesi Sûdâbe’nin hilelerinden dolayı ülkesinden ayrılarak çeşitli sınavlardan geçmiş ve bunların sonucunda dönüşüme uğramıştır. Bu yönüyle Siyâvuş hikâyesi, Campbell’ın kahramanın yolculuğu bağlamında okunmaya uygun bir anlatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamızda Campbell’ın monomit kuramı bağlamında *Şâhnâme* kahramanlarından Siyâvûş’un geçirdiği sınavlar ve dönüşümler analiz edilerek; hikâyenin bu modele ne ölçüde uyduğu değerlendirilmeye çalışılacaktır.

SIYÂVUŞ HİKÂYESİ

İran hükümdarlarından Keykâvûs’un Siyâvuş adında bir oğlu olur ve onu yetiştirmesi için Rüstem’e teslim eder. Yedi yıl boyunca Rüstem’in yanında yetişen Siyâvuş, savaş sanatlarını öğrenir ve zamanı gelince babasının sarayına döner. Bir süre sonra Keykâvûs eşini kaybeder ve Sûdâbe ile evlenir. Sûdâbe, Siyâvuş’u görür görmez ona âşık olur ve türlü yollarla onu baştan çıkarmaya çalışır. Ancak Siyâvuş, Sûdâbe’nin tüm kışkırtmalarına rağmen onun aşkına karşılık vermez. Gururu incinen Sûdâbe, Siyâvuş’a iftira atarak onu Keykâvûs’a şikâyet eder. Keykâvûs, gerçeği öğrenmek için Siyâvuş’un ve Sûdâbe’nin ateşten geçmesini ister. Ancak Sûdâbe onun bu isteğini reddeder. Siyâvuş ise masum olduğunu kanıtlamak için atıyla birlikte ateşin içinden geçer. Ateşin içinden zarar görmeden çıkan Siyâvuş suçsuzluğunu ispatlar. Sûdâbe’nin entrikalarından kurtulamayacağını anlayan Siyâvuş, Efrâsiyâb ile savaşmak üzere Turan ülkesine gider. Efrâsiyâb, Siyâvuş’un gösterdiği yiğitlikler karşısında barış talebinde bulunur. Ancak Keykâvûs bu durumdan rahatsız olur ve Siyâvuş’un savaşmasını emreder. Siyâvuş, babasının buyruğuna karşı gelerek Efrâsiyâb’ın barış teklifini kabul eder. Bu durumdan dolayı babasının öfkesi ile karşılaşan Siyâvuş, Efrâsiyâb’ın ülkesinde yaşamaya başlar. Efrâsiyâb tarafından birçok sınava tabi tutulan Siyâvuş, gösterdiği yetenekleri ve karakteri ile onun güvenini kazanır. Efrâsiyâb’ın kumandanlarından Pirân kızı Cerîre’yi Siyâvuş’a verir. Aynı zamanda Siyâvuş’a rehberlik yapan Pirân, ona Efrâsiyâb’ın kızı Ferengîs ile evlenmesini önerir. Ferengîs ile evlenen Siyâvuş kısa zamanda başarılar elde eder. Hoten’de Gengdij adında bir kale inşa ettirir. Efrâsiyâb, Siyâvuş’un faaliyetlerini görmesi için kardeşi Gersîvez’i kaleye gönderir. Gersîvez, Siyâvuş’a karşı beslediği kıskançlıktan dolayı onun aleyhinde haberler getirince Efrâsiyâb, Siyâvuş’un öldürülmesini emreder. Siyâvuş’un ölüm haberi

İran'a ulaşınca Rüstem, intikam duygusuyla Sûdâbe'yi öldürür. Efrâsiyâb ise İran'a saldırır. Bu sırada hamile olan Ferengîs, Keyhüsrev'i dünyaya getirir ve çocuk Pirân aracılığıyla çobanlara teslim edilir. Yıllar sonra Ferengîs ve Keyhüsrev İran'a getirilir. Keyhüsrev, babasının intikamını almak için Turan'a saldırır ve Efrâsiyâb'ı öldürür (Detaylı bilgi için bkz. Firdevsî, 1381/2002, s. 201-314; Firdevsî, 2009, s. 404-588; Firdevsî, 2004, s. 1-122).

HİKÂYENİN MONOMİT KURAMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Yola Çıkış

Kahramanın mitolojik yolculuğunun ilk aşamasını oluşturan “maceraya çağrı”, kahramanı olağan dünyasından çıkararak onu bilinmeyenle karşılaşacağı ve yeni deneyimler yaşayacağı bir yolculuğa sevk eder. “Kahramanı çağıran ve onun ruhsal ağırlık merkezini toplumun sınırlarından bilinmeyen bir bölgeye doğru çekmiş olan kaderi belirtir.” (Campbell, s. 60, 2017)

Keykâvûs'un Siyâvuş adında çok güzel bir oğlu olur. Yıldızbilimciler, herkesin güzelliğinden bahsettiği bu çocuğun kaderinin kötü olacağını ve felaketle sonuçlanacağını söyleyip hükümdara uyarıda bulunurlar. Keykâvûs, Rüstem'in isteği üzerine Siyâvuş'u yetiştirmesi için ona emanet eder. Rüstem, Siyâvuş'u Zâbilistân'a götürerek ona avlanmayı, adaletli olmanın faydalarını, zulmün doğuracağı olumsuz sonuçları, savaş sanatını, ordu yönetimini ve hükümdarlığın gereklerini öğretir. Bu noktada Siyâvuş'u yetiştirip ona rehberlik eden Rüstem, yaşlı bilge arketipini temsil etmektedir. “Yaşlı adam bir yandan bilgi, idrak, düşünce, bilgelik, akıllılık ve sezgi, diğer yandan da iyi niyet ve yardımseverlik gibi ahlaki özellikleri temsil eder.” (Jung, 2021, s. 102) Rüstem'in rehberliğinde yetişen Siyâvuş aslanları dahi zapt edebilecek kudrette bir kişi haline gelir. Böylece yolculuğa çıkmasını sağlayacak gerekli gelişim seviyesine erişir:

Bunun üzerine Rüstem çocuğu alıp Zâbilistân'a götürdü ve ona gül bahçelerinin ortasında bir köşk yaptırdı

At, dizgin, üzengi, ok gibi bütün gerekli şeyleri verdikten sonra bir oturma yeriyle bir toplantı salonu hazırlattı

Kendisiyle birlikte şarap içecek olan gözdeleleri seçti. Doğan, şahin ve zağar gibi av için gerekli olan bütün şeyleri hazırlattı.

Ona adaletli olmanın faydalarını, zulmün zararlarını, konuşmasını, savaşmasını, ordu, taht ve taç sahibi olmanın gereklerini iyice öğretti.

Siyâvuş öğrettiği her şeyi çabucak kavradığı için Rüstem çektiği zahmetlerin yemişini topluyordu.

Siyâvuş öylesine yetişti ki, büyük adamların arasında eşi bulunmaz oldu. Aradan bir süre geçince adamakıllı serpildi; aslanları avlayıp bağlayabilecek bir hale geldi (Firdevsî, 2009, s. 408).

Zâbilistan'a dönen Siyâvuş kısa süre sonra annesini kaybeder. Babası Keykâvûs eşinin ölümünün ardından Sûdâbe ile evlenir. Sûdâbe, üvey oğlu Siyâvuş'u görür görmez ona âşık olur. Siyâvuş'u elde etmek için türlü hilelere ve entrikalara başvurur. Bu durumda baştan çıkarmaya çalışan, sadakatsiz, şehvet düşkününü özellikleriyle Sûdâbe, animanın olumsuz yönünü temsil etmektedir. Anima, “bir erkeğin psişesindeki bütün dişil psikolojik eğilimlerin (örneğin, belirsiz duygu ve ruh halleri, gelecekte haber veren önseziler, irrasyonel olana karşı alıcılık, kişisel sevgi yetisi, doğayı hissetme ve en önemlisi bilinçdışıyla ilişki gibi dişil psikolojik eğilimlerin)

kişileşmesidir.” (Jung, s. 173, 2020) Campbell’ın monomit kuramında erginlenme bölümünün alt başlığında yer alan baştan çıkarıcı kadın tipi Siyâvuş hikâyesinde yola çıkış aşamasında görülmektedir:

Siyâvuş’un yüzünü görür görmez Sûdâbe’nin yüreği oynadı ve akli darmadağın oldu. Ona karşı duyduğu sevgiyle bir ipliğe yahut ateşin önüne konmuş buza döndü.

Bunun üzerine Siyâvuş’a bir adam göndererek: “Sen gizlice gidip Siyâvuş’a, eğer padişahın haremine gelmek isterse, bu ziyareti hiç kimsenin tuhaf karşılamayacağını söyle!” dedi (Firdevsî, 2009, s. 410-411).

Üvey annesi Sûdâbe’nin Siyâvuş’a duyduğu aşk ve bu aşkı itiraf etmesi maceraya çağrı olarak nitelendirilebilir. Zira Siyâvuş, Sûdâbe’nin ona attığı iftira ve entrikalardan dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalır ve bilinmeyene yolculuğu başlar. Sûdâbe, arzusuna ulaşmak için bir adam göndererek Siyâvuş’u hareme davet eder ancak Siyâvuş onun bu davetini reddeder: “Haberci gidip bunu bildirince Siyâvuş çok kızdı. Ona: “Ben harem budalası erkeklerden değilim. Böyle hilelere de gelmem, onun için beni bir daha rahatsız etme!” diye karşılık verdi.” (Firdevsî, 2009, s. 411)

Sûdâbe ısrarcı tavrına devam ederek Keykâvus’tan Siyâvuş’u hareme göndermesini ister. Babasının emrine karşı gelmek istemeyen Siyâvuş hareme gider. Sûdâbe’nin tüm çabalarına rağmen onu reddeder ve Siyâvuş’un kendisine yaklaştırmaya çalıştığını söyleyerek ona iftirada bulunur. Fakat Keykâvus, Siyâvuş’un Sûdâbe ile yakınlaşmadığını anlar ve Siyâvuş’un masum olduğuna karar verir. Siyâvuş’un, Sûdâbe’nin yasak aşkına ve hilelerine karşı gösterdiği direniş, Batı mitolojisindeki Hippolytus ve Phaedra hikâyesi ile benzerlik göstermektedir (Firdevsî, 2004, s. 19; Yıldırım, 2018, s. 263). Sûdâbe hilelerine devam ederek yanında yaşayan büyücü gebe bir kadına başvurarak, kadından bir ilaç yapıp çocuğunu düşürmesini ister. Sûdâbe’nin niyeti ölen çocuğu kendi çocuğu gibi gösterip, Keykâvus’a çocuğun Ehrimen tarafından öldürüldüğünü ve bu durumun sebebinin de Siyâvuş’un ona yaptığı kötülükler olduğunu söylemektir. Büyücü kadın ilaç içerek devlerden doğan çocuklara benzeyen ikiz çocuk doğurur. Sûdâbe çocukları leğene koyup bağırıp çağırmaya başlar. Sûdâbe’nin planladığı bu olay Keykâvus’un, Siyâvuş’un suçlu olduğu yönünde yine şüpheyi düşmesine sebep olur. Bu durumda Keykâvus, mübedlere danışır ve mübedlerden biri Siyâvuş’un veya Sûdâbe’nin ateşe atılmasını önerir. Fakat Sûdâbe ateşten geçmeyi kabul etmez. Suçsuz olduğunu ispat etmek isteyen Siyâvuş ise Keykâvus’un buyruğunu yerine getirerek ateşten geçmeye razı olur: “Siyâvuş: “Yapılan dedikodulardan sonra cehennem bile gözümde hiç kalıyor. Dağ kadar ateşe bile kendimi atar, böyle utanarak yaşamaktansa ölmeyi tercih ederim!” dedi.” (Firdevsî, 2009, s. 423)

“Çağrı, her zaman bir dönüşümün-tamamlandığında bir ölüme ve bir doğuma eşitlenen bir ruhsal geçiş anı ya da ayinin- gizemiyle perdeyi kaldırır. Alışılmış yaşam ufku genişlemiştir; eski kavramlar, idealler ve duygusal kalıplar artık yetmez; bir eşiği aşma zamanı gelmiştir.” (Campbell, 2017, s. 55) Aynı zamanda “eşik sıradan insanın sembolik olarak öleceği ve bir kahraman olarak doğacağı yerin girişidir. Bu nedenle kahraman aday için bu eşik, aşılması gereken bir engeldir.” (Güzel, 2014, s. 198) Siyâvuş, ilahi adalete inanarak ve tam bir teslimiyetle ateşten geçmeyi kabul eder. Bu durum Siyâvuş’un içsel bir dönüşüme yaklaştığını göstermektedir. Siyâvuş’un masum olduğunu kanıtlamak için ateşe girmesi ise balinanın karnına dalış olarak düşünülebilir. “Büyülü eşikten geçişin bir yeniden doğum alanına geçme olduğu fikri, dünyanın her yerinde rahim imgesi

olan balina karnıyla simgelenmiştir. Kahraman, eşiğin gücünü ele geçirmek ya da onunla uzlaşmak yerine bilinmeyenin içinde kaybolur ve ölmüş gibi görünür.” (Campbell, 2017, s. 86) Siyâvuş ateşe girer fakat ateş ona zarar vermez. Siyâvuş’un Tanrısal bir yardımla ateşten zarar görmeden geçmesi aynı zamanda Kur’an-ı Kerîm’de geçen Hz. İbrahim kıssasıyla örtüşmektedir (Zumurrudî, 1382, s. 487). Siyâvuş, eski benliğinden çıkarak yeni bir benlikle doğmuştur. Babasının ve halkın nezdinde arınmış olan kahraman, ruhsal açıdan da yenilenmiştir. Eski İran’da suçlu görülen kimselerin ateşin içinden yürüyerek yanmadan geçmesi, kişinin masumiyetini kanıtlama aracı olarak görülmüştür. Böylece ateş, kişinin kendini temize çıkarması, günahını affettirmesi, suçsuz ve günahsız olduğunu ispatlaması geleneği bakımından önemli kabul edilmiştir (Yıldırım, 2008, s. 7; Efşârî, 1384, s. 136; Şemîsâ, 1387, s. 29). Siyâvuş hikâyesinde de ateşin arındırıcı gücü ve yeniden doğuşu simgelemesi ön plana çıkmaktadır:

Sûdâbe ovadan yükselen bu feryatları duyar duymaz sarayın damına çıktı ve ateşi izledi.
Ateşin Siyâvuş’a zarar vermesi için heyecanla çırpınıp bağıyordu.
Halk ise yürekleri kızgınlıkla dolu olarak Kâvûs’a dönmüş bağırp duruyordu.
Derken Siyâvuş atını ateşe öyle bir sürüş sürdü ki, adeta atla ateş birbirine karıştı.
Her yanından ateşler fışkırıyor, hiç kimse onun ne tulasını ne de atını görebiliyordu.
Ovada bulunan bütün halk, ateşten nasıl edecek de çıkabilecek diye kanlı gözyaşları döküyordu.
Nihayet o yiğit dudakları gülümseyerek, yanakları da gül gibi kızarak ateşin içinden çıkıverdi.
Bunu gören halk: “Genç padişah sağ salim ateşten çıktı!” diye sevinçten bağırdı.
Siyâvuş’un atı da elbisesi de sapaşlandı; körpe birer yasemin gibi duruyorlardı.
İnsan ateşten değil de sudan bile geçse, ıslanmasa bile elbisesinde biraz nemlilik olur.
Fakat Tanrı istedikten sonra ha ateş ha yel. Hepsi bir! Siyâvuş o ateş dağından çıkıp da ovadan geçerken şehirde ve ovada bir kıyamettir koptu.
Ordunun bütün atlıları yerlerinden fırladı; ovada bulunanların hepsi ayaklarına paralar saçtı. Yeryüzündeki küçük büyük herkes şenlik yaptı.
Adaletli Tanrı’nın bir suçsuz yardım etmesinden ötürü birbirlerini kutladılar (Firdevsî, 2009, s. 426).

Erginlenme

Erginlenme aşamasında kahraman olağan dünyasından ayrılarak sınavlarla karşı karşıya kalacağı bir yolculuğa adım atar.

Eşiği aştıktan sonra, kahraman bir dizi sınavdan geçmek üzere tuhaf biçimde akışkan, belirsiz biçimlerin rüya dünyasında ilerler. Bu, mit-maceranın sevilen bir aşamasıdır; mucizevi sınavlar ve işkencelerle dolu bir dünya edebiyatı yaratmıştır. Kahraman bu bölgeye girmeden önce karşılaştığı doğaüstü yardımcının önerileri, tılsımları ve gizli araçlarından yardım almaktadır (Campbell, 2017, s. 93).

Keykâvûs, Efrâsiyâb’ın ordusuyla birlikte geldiğini duyunca savaşmak için hazırlık yapmaya girişir. Siyâvuş, Efrâsiyâb ile savaşmaya gönüllü olur. Zira Siyâvuş masum olduğunu kanıtlamasına rağmen Sûdâbe’nin hilelerinden kurtulamayacağını anlar ve babasının isteği üzerine saraydaki yaşamını terk ederek Turan ülkesine gitmeye karar verir. Bu yolculukta Siyâvuş’a, doğaüstü bir yardımcı olarak küçük yaştan itibaren onu yetiştiren Rüstem eşlik eder. Yaşlı bilge arketipi,

kahramanların monomit döngüsünde birçok eşiği aşmalarına yardımcı olmaktadır (Kotancı, 2023, s. 44). Siyâvuş, etraftan topladığı pehlivanlarla sayısız kişiden oluşan bir ordu kurar ve üç gün savaşır. Ordu yönetme konusunda ustalaşan ve bu yönüyle herkes tarafından takdir edilen Siyâvuş sonunda büyük bir kahramanlık göstererek şehre girer. Böylece ilk sınavını başarıyla gerçekleştirmiş olur. Gersîvez, Efrâsiyâb'a Siyâvuş'un güçlü ordusuyla birlikte ilerlediğini bildirir. Efrâsiyâb rüyasında savaşta yenildiğini, tahtından indirilerek elleri ve kolları bağlı şekilde Keykâvûs'a götürüldüğünü ve onun tarafından öldürüldüğünü görür. Bu rüyayı mübedlere yorumlatır ve devletin ileri gelenlerinin de görüşünü alarak Siyâvuş ile barış yapmak istediğini bildirir. Gersîvez, Efrâsiyâb'ın isteği üzerine hediyelerle birlikte Siyâvuş'un sarayına gider. Bu durumla ilgili Siyâvuş, Rüstem'e danışır. Rüstem tedbirli davranılması gerektiğini söyleyerek Efrâsiyâb'ın, akrabalarından yüz kişiyi rehin olarak göndermesini söyler. Siyâvuş, Rüstem'in bu önerisini kabul ederek Gersîvez'e bu şartla barış yapacağını bildirir. Efrâsiyâb'ın sarayına dönen Gersîvez olanları anlatır ve Efrâsiyâb, Siyâvuş'un isteğini kabul ederek barış için adım atar. Ancak Keykâvûs, Siyâvuş'un bu tutumundan rahatsız olur ve barış yapmanın doğru olmayacağını söyler. Kahramanlıklar göstererek zafer kazanan Siyâvuş, babasının bu isteğine boyun eğmez ve barış konusunda kararlılığını sürdürür. Zira Siyâvuş, Efrâsiyâb'a verdiği sözden dönerse masum insanların öldürüleceğini ve Allah nezdinde bu davranışın kötü karşılanacağını düşünmektedir:

Kendi kendine: Eğer ben şimdi tutar da böyle ünlü bir padişahın akrabasından, pehlivan, süvari,
İyi niyetli ve suçsuz bu yüz kişiyi İran padişahına gönderecek olursam,
O bunların ne kim olduklarını sorar ne de durumlarını düşünür, hepsini de diri diri darağacına çekiverir!
O zaman ben Tanrı'dan nasıl af dileyebilirim? Babamın yapacağı bu kötü işten benim başıma bir felaket gelir.
Tanrı benim bu hareketime razı olmaz ve ağzını açarak benim aleyhimde sözler söyler.
Yok, böyle yapmayıp da orduyu Tûs'a bırakarak padişahın sarayına dönsem,
Ondan da başıma yine bir bela gelir. Sağıma, soluma, önüme, arkama, ne tarafa dönsem bir bela görünüyor (Firdevsî, 2009, s. 448).

Siyâvuş'un bu kararı ve düşüncesi onun ruhsal erginlenme sürecine girdiğini; söz konusu babası dahi olsa dürüstlüğünden ödün vermeyerek ve sorumluluk bilinciyle hareket ederek ahlâkî yönden olgunluğa eriştiğini, savaşmak yerine barışçıl bir yol izleyerek halkının huzurunu ve selametini ön planda tuttuğunu göstermektedir. Siyâvuş, sahip olduklarını babasına teslim ederek Efrâsiyâb'ın yanına gider. Efrâsiyâb onu sevinçle karşılayarak saraylarından birini onun hizmetine sunar. Siyâvuş'un hünerlerini sergilemesi için onu sınavlara tabi tutar. Ona gûy ve çevgan oynamayı teklif eder. Siyâvuş, topu gözden kaybolacak kadar yükseğe atar ve Efrâsiyâb onun bu başarısına sevinir. Bu defa Efrâsiyâb, Siyâvuş'un ok ve yayı nasıl kullandığını görmek ister. Ok ve yayı önce Gersîvez'e verir fakat Gersîvez yayı kullanmaya güç yetiremez. Sıra Siyâvuş'a geldiğinde ise her defasında hedefi vurur. Efrâsiyâb, Siyâvuş'a ava gitmeyi teklif eder. Siyâvuş av sırasında bir yaban eşiğini kılıç darbesiyle eşit şekilde ikiye böler. Efrâsiyâb tarafından kendisine verilen görevleri başarıyla yerine getiren Siyâvuş'un hünerlerini gören padişahın etrafındaki kişiler ise ona karşı kıskançlık duymaya başlar.

Siyâvuş gösterdiği kahramanlıklarla ve ahlakıyla Efrâsiyâb'ın nezdinde yüce bir mertebeye ulaşır. Padişahın Siyâvuş'a değer verdiğini gören Efrâsiyâb'ın kumandanı Pirân, kızı Cerîre'yi Siyâvuş'a verir. Ardından Siyâvuş'a padişahın kızı Ferengîs'i istemesini ve Turan ülkesinde bir yuva kurmasını önerir. Yardımcı ve yol gösterici bir işleve sahip olan Pirân, hikâyede yaşlı bilge arketipini temsil eden diğer bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Pirân, Ferengîs'i istemek için Efrâsiyâb'ın huzuruna gider. Bilgili, deneyimli ve sağduyulu hareket eden Pirân'ın, Siyâvuş ve Efrâsiyâb'ı bu evliliğe olan teşviki aynı zamanda iki ülke arasında yapılacak olan barışı sağlamaya ve toplumsal düzeni korumaya yöneliktir: "Ayrı ayrı soylardan olan bu iki kişiden öyle bir çocuk dünyaya gelir ki, onun başı güneşe kadar yücelir! İran ve Turan'a padişah olursa, onun sayesinde bu iki ülke savaştan kurtulur. Feridun'la Keykubad'ın soyundan, ondan daha şerefli bir çocuk dünyaya gelemez." (Firdevsî, 2009, s. 470)

Efrâsiyâb, kızı Ferengîs'in Siyâvuş ile evlenmesini kabul eder ve evlenirler. Bu aşama Siyâvuş için tanrıçayla karşılaşma olarak değerlendirilebilir. "Genellikle bütün engeller ve devler aşıldığında gelen en son macera, başarılı kahraman-ruhun Dünyanın Kraliçe Tanrıçasıyla mistik evliliği olarak sunulmuştur." (Campbell, 2017, s. 103) Ferengîs, Siyâvuş'un verdiği sınavlardan sonra karşılaştığı bir figür olarak görülmektedir. Siyâvuş, Efrâsiyâb'ın sınamalarını başarıyla tamamlayarak Efrâsiyâb'ın kızı Ferengîs ile evlenmeye hak kazanmıştır.

Nihai ödül Efrâsiyâb'ın, kızı Ferengîs ile evlenen Siyâvuş'a ülke bağışlamasıyla elde edilir. Siyâvuş tarafından görkemli bir görüntüye sahip olan Gengdij kalesi inşa edilir. Ardından ünü her yere yayılan ve insanların huzurla yaşadıkları Siyâvuşgird şehrini kurar. Siyâvuş erginlenme aşamasında kendisine yeni bir dünyanın kapılarının açıldığı Turan ülkesinde gösterdiği kahramanlıklar ve geçtiği sınavlar neticesinde kazandığı deneyimlerle kendi kararlarını alabilen, şehir kurup toplumsal düzen oluşturarak liderlik gösteren bir kahramana dönüşmüştür:

Yeryüzünde Gengdij kadar insanların gönlünü çeken bir yer daha yoktu.

Bu yeri Siyâvuş yapmış, bu uğurda çok zahmetler çekmişti.

Denizi geçtikten sonra geniş ve susuz bir çöl başlar.

Bunu da geçtikten sonra, içinde her şeyi bulabileceğin şehirler görürsün.

Bundan sonra da gözüne o kadar yüksek bir dağ çarpar ki, tepesinin yüksekliğini akıl kavrayamaz. (Firdevsî, 2009, s. 475).

...

Bu güzel şehir İran'da da Turan'da da dillere destan oldu.

Siyâvuş şehrin her bucağında, bulutlara yükselen kubbeler yaptırdı.

Bunlara şarkı söyleyen çalgıcıları oturttu. Büyükler de gelip bir yerde durdular.

Bu şehre Siyâvuşgird adını verdiler. Burada yaşayan bütün insanlar mesut oldular

(Firdevsî, 2009, s. 479).

Dönüş

Kahramanın yolculuğunun son aşaması olan dönüş evresi, yaşam döngüsü bakımından yeniden dirilişe denk düşmektedir ve erginlenmiş kahraman başlangıç noktasına dönmelidir (Sarıççek, 2020, s. 53). Fakat kahraman bu başlangıç noktasına dönmek istemeyebilir.

Efrâsiyâb, Siyâvuş'un yaptıkları hakkında bilgi almak için Gersîvez'i onun yanına gönderir. Siyâvuş'un hünerlerine ve başarılarına şahit olan Gersîvez, kıskançlık duygusuyla Siyâvuş'u

Efrâsiyâb'a kötüler. Gersîvez yaptığı türlü hile ve entrikalarla Efrâsiyâb'ı ona düşman eder. Siyâvuş, Efrâsiyâb'ın düşmanlığına rağmen üvey annesi Sûdâbe'nin entrikalarından ve babası Keykâvûs'un ona kızgın olmasından dolayı İran'a dönmek istemez. Bu aşamada dönüşü reddeder. Siyâvuş rüyasında yükselen bir ateşin Siyâvuşgird'i yaktığını ve filin üzerinde duran Efrâsiyâb'ın ateşi üflediğini görür. Bu rüya üzerine Siyâvuş, kaderine teslim olarak Efrâsiyâb'ın ona karşı açtığı savaşa direnmez ve kaçmaz. Böylece büyümlü kaçış gerçekleşmez:

“İşte bak,” dedi, rüyam çıktı. Berrak suyum bulandı.

Hayatım artık sona erdi. Acı günlerin dertleri baş gösterdi.

Sarayımın çatısı Zühal yıldızına değse de sonunda ölümün zehrini tatmak zaruridir!

Ömrüm bin iki yüz yıl da sürse, sonunda yine kara toprağa girmeyecek miyim?

İnsanların kimine bir aslanın midesi mezar olur; kimi bir kartalın, kimi de Hüma'nın pençesine düşer.

Bilgiden biraz nasibi olan, tutup da geceden aydınlık dilemez (Firdevsî, 2009, s. 499).

“Kahramanın doğaüstü macerasından dışarıdan yardımla geri getirilmesi gerekebilir. Yani, dünyanın gelip onu alması gerekebilir.” (Campbell, 2017, s. 190) Bu aşama Siyâvuş'un soyunu devam ettirecek ve onun intikamını alacak olan Keyhüsrev'in, Pirân tarafından korunarak çobanlara teslim edilmesini karşılamaktadır. Başka bir deyişle dışarıdan gelen kurtuluş Siyâvuş'tan ziyade onun soyunun kurtarılması olarak nitelendirilebilir. Zira Siyâvuş ölümünden kurtulamaz ve Gerûy tarafından başı kesilerek öldürülür. Ferengîs, Siyâvuş öldüğünde Keyhüsrev'e hamiledir. Pirân rüyasında Keyhüsrev'in doğduğunu görür ve Ferengîs'in yanına gider. Keyhüsrev'i alarak yetiştirmeleri için çobanlara teslim eder.

“Tanrısal ve insani; iki dünya ancak birbirinden farklı olarak resmedilebilir-yaşam ve ölüm, gece ve gündüz gibi ayrı. Kahraman bildiğimiz ülkeden karanlığa doğru yola çıkar; orada macerasını tamamlar ya da yine basitçe bize olan bağlarını kaybeder, hapsedilir ya da tehlikeye düşer ve dönüşü o öte bölgeden bir dönüş olarak anlatılır.” (Campbell, 2017, s. 199) Siyâvuş hayatını kaybettiği için dönüş eşiğinin aşılması oğlu Keyhüsrev tarafından gerçekleştirilir. Keyhüsrev, kazandığı zaferlerle Turan ülkesine döner. Keykâvûs, oğlundan yadigâr kalan Keyhüsrev ile gururlanarak onu padişahlık tahtına oturtur. Böylece dönüş eşiği Siyâvuş tarafından değil; onun soyunun devamı ve ahlaki değerlerinin temsili olan Keyhüsrev tarafından aşılmış olur:

Saraya gelince, sevinç içinde atlarından inerek, gönülleriyle de dilleriyle de Tanrı'ya şükürler ettiler.

Hüsrev hemen koşup Kâvûs'un ellerini öptü ve tahtına yüzünü gözünü sürdü.

Büyükbabası da elinden tuttu ve onun için hazırlattığı yere götürüp oturtuktan sonra

Yüreği sevincin ışıklarıyla doldu ve tahtına çıkıp hazinceden Keyânîyân tacını istedi.

Hüsrev tacı alıp öptükten sonra başına koydu ve o değerli fildişi tahtın yanındaki kürsüye dönüp oturdu.

Hazineci bundan başka, zebercetler ve daha birçok padişaha yaraşan mücevherler getirip saçtı.

Ve Hüsrev gibi, kendisine benzeyen bir yadigâr bıraktığı için Siyâvuş'a rahmet okudu (Firdevsî, 2009, s. 577).

“Kahraman verdiği sınavlarla, geçtiği eşiklerle, yaşadığı tecrübelerle yola çıktığından farklı bir kendileşme, bireyleşme ve erginlenmeye ulaşmış; ustalaşmıştır. Hangi dünyada nasıl davranacağına

dair bir bilgiye sahiptir.” (Sarıççek, 2020, s. 55) Siyâvuş, masumiyetin, adalet ve dürüstlüğün temsilcisi olarak çıktığı yolculuğu tamamlayamamıştır. Siyâvuş’un bu yolculuğu oğlu Keyhüsrev tarafından sona erdirilmiştir. Ölümünün ardından oğlu Keyhüsrev’in gelişiyle birlikte ülkeye bolluk ve bereket gelmiştir (Bahar, 1376, s. 264-265; Yâhakkî, 1386, s. 497). Keyhüsrev, Siyâvuş’un ideallerinin ve ahlaki değerlerinin mirasçısı olarak tahta çıkınca adaleti sağlamaya, haksızlıkları ortadan kaldırmaya çalışarak, dünyanın dört bir yanına iyilik ve huzur yaymıştır:

Keyhüsrev’in tahta çıktığından bütün dünya haber aldı.

Keyhüsrev başına tacını giyip de tahta oturunca hemen işe başlayarak, dünyanın her yanına adaleti yaymaya, yeryüzünden haksızlığı kaldırmaya koyuldu.

Nerede Keyâniyân soyundan gelen, taç sahibi hür padişah ve vakti yerinde olan ünlü şahsiyet varsa, hepsi gelip kendisine boyun eğdi.

Onun buyruğu altına girmeyen kimse kalmadı.

Bütün harap yerleri onararak, darlık ve sıkıntı çekenleri sevindirdi. Bahar bulutlarının yağmurları gibi her yere bereket yağdırdı; yeryüzünden ıstırabı silip kaldırdı.

Bağışlar ve armağanlarla her taraf cennete döndü.

Bütün dünya iyilik ve güvenlikle doldu.

Kötülük yapmaktan yana Ehrimen’in eli kolu bağlandı.

Her ülkenin ünlü padişahlarıyla büyüklerinden elçiler gelmeye başladı (Firdevsî, 2009, s. 578).

Yola çıkış aşamasında babası Keykâvus ve üvey annesi Sûdâbe ile mücadele eden Siyâvuş’un, yolculuğu boyunca verdiği sınavlarla elde ettiği kararlılık, cesaret ve yiğitlik gibi özellikler Keyhüsrev’de hayat bulmuş; Siyâvuş’un iki dünyanın ustası olma aşaması Keyhüsrev’in kişiliğinde gerçekleşmiştir. Keyhüsrev, Efrâsiyâb’ı öldürerek hem Siyâvuş’un intikamını almış hem de İran’da Keykâvus tarafından tahta çıkarılmıştır.

Kahramanın yolculuğunu tamamladıktan sonra ulaştığı son aşama yaşama özgürlüğüdür. “Kahraman için iki dünyanın ustası olmak aynı zamanda ölümsüz olmak demektir. Ölüm korkusunu aşmış olan kahraman korkusuzca yaşama özgürlüğüne kavuşur. Bu bir anlamda, sonsuzlaşmak, sonsuzlukta özgürleşmektir.” (Güzel, 2014, s. 204) Eski zamanlarda İran’da Siyâvuş’u anmak için törenler düzenlendiği bilinmektedir (Bahar, 1376, s. 250). Siyâvuş mitolojik anlatımlarda bitki tanrısı olarak kabul edilmekte; öldürülünce kanının aktığı yerden berg-i Siyâvuşân adlı bir bitkinin yeşerdiği rivayet edilmektedir. Siyâvuş ismi, ölüp yeniden dirildiği için merd-i siyâh anlamına gelmektedir. Siyah renk ise ölümler dünyasından yağmur ve bereket getirmek üzere geri döndüğünü anlatır. Bu sebeple Siyâvuş, İran’ın yeni yılı kabul edilen Nevruz’un habercisi sayılan Hacı Fîrûz ile ilişkilendirilmektedir. Nevruz bayramında Hacı Fîrûz siyah bir yüz ve kırmızı elbisesiyle görünmektedir. Siyah yüzün ölümün, kırmızı kıyafetlerin ise yeni bir yaşamın ve kanın sembolü olduğu; ölüm ve yaşamın birlikteliğini simgelediği belirtilmektedir (Bahar, 1376, s. 264-265). İran’da Siyâvuş için yapılan yas törenleri önemli bir yere sahiptir. İnsanlar yeni yıldan birkaç gün önce mezarlara kandil götürmekte, ruhların doğayı canlandırmasına yardım etmesi için ağıt yakmaktadırlar. Mezarlara kandil götürmenin ruhları evlerine geri getirdiğine ve dönüş yollarını aydınlattığına inanılmaktadır. Böylece Siyâvuş için ağıt yakmak ve yas töreni düzenlemek onun canlılar dünyasına doğruluk ve adaletin sembolü olarak Keyhüsrev şeklinde geri dönmesine sebep

olmaktadır (Şekîbî Mumtâz, 1379, s. 109). Bu açıdan bakılacak olursa Siyâvuş'un kanından bir bitkinin filizlenmesi ve adına törenler düzenlenmesi sembolik olarak dönüş aşamasındaki yaşama özgürlüğü olarak nitelenmektedir (Şemsî, Eyâzî Rûzbehânî, 1400, s. 47).

Siyâvuş öldürülünce akan kanından bitki yeşermesi yaşamın sürekliliğini simgelemektedir. İftira sonucunda öldürülen ve masumiyetin sembolü olan Siyâvuş'un yaşama özgürlüğü fiziksel bir yaşamdan ziyade, uğradığı haksızlıklar nedeniyle ölümünden sonra halk tarafından asırlar boyu sürdürülen yas törenleri ile devam etmiştir. Böylece Siyâvuş, toplumun hafızasında ölümsüz bir kahraman olarak yer edinmiştir.

SONUÇ

İran edebiyatının başyapıtlarından biri kabul edilen *Şâhnâme*, İran kültürünün mirasını yansıtan önemli bir eserdir. Firdevsî, *Şâhnâme*'de İran halkının inançlarını ve değerlerini kahramanların maceraları aracılığıyla sunmuştur. *Şâhnâme*'de yer alan kahraman anlatılarından biri de Siyâvuş hikâyesidir. Siyâvuş'un hikâyesi Campbell'ın monomit kuramı bağlamında ele alındığında kahramanın yolculuğunun yola çıkış, erginlenme ve dönüş olmak üzere üç aşamada gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Siyâvuş'un yola çıkış aşaması, üvey annesi Sûdâbe'nin ona olan aşkı ile başlamıştır. Sûdâbe'nin aşkı yüzünden yaptığı kötülükler ve Siyâvuş'un iftiralara uğraması ülkesinden ayrılarak yeni bir yolculuğa çıkmasına sebep olmuştur. Ateşe girerek yanmadan çıkması sonucunda masumiyetini ispatlaması hem fiziksel hem de ruhsal bir arınma ve yeniden doğuş sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşama, Campbell'ın eşikten geçiş ve balinanın karnı kavramlarıyla örtüşmektedir. Ateşin içinden sağ çıkması, Siyâvuş'un eski benliğinden sıyrıldığını göstermektedir.

Erginlenme aşamasında Siyâvuş, yalnızca bir savaşçı olarak değil, aynı zamanda bir ahlak ve vicdan temsilcisi olarak öne çıkmaktadır. Efrâsiyâb ile savaşmak yerine barış yolunu seçmesi, halkın selametini üstün tutması ruhsal açıdan olgunlaştığını göstermektedir. Rüstem ve Pirân, bu yolculuğu sırasında Siyâvuş'a rehberlik eden bilge arketipler olarak yer almaktadır. Siyâvuş'un, Pirân'ın önerisiyle Ferengîs ile evlenmesi Campbell'ın tanrıçayla karşılaşma aşamasını yansıtmaktadır. Bu noktada Siyâvuş'un evliliği toplumsal barışın sembolü olarak ortaya çıkmaktadır. Efrâsiyâb'ın Siyâvuş'a bir ülke bağışlaması sonucunda Siyâvuş nihai ödüle ulaşmıştır.

Gersîvez'in entrikalarına maruz kalan ve sonunda haksız yere öldürülen kahraman dönüş aşamasını gerçekleştirememiştir. Fakat Siyâvuş'un hayatının sona ererek fiziksel olarak geri dönmemesi, yolculuğun bu aşamasının tamamlanmadığı şeklinde düşünülmemelidir. Zira Siyâvuş'un mirası, oğlu Keyhüsrev'in kişiliğinde yaşatılmıştır. Campbell'ın dönüş aşamasında bahsettiği iki dünyanın ustası aşaması, Siyâvuş'un ruhunu ve ideallerini yaşatan Keyhüsrev aracılığıyla gerçekleşmiştir. Keyhüsrev'in tahta çıkması, adaleti sağlaması, zulmü ortadan kaldırması ve halkı refaha kavuşturması, Siyâvuş'un temsil ettiği ahlaki değerlerin sürekliliği niteliğinde olmuş, böylece kahramanın yolculuğu Keyhüsrev tarafından tamamlanmıştır. Siyâvuş'un ölümünden sonra akan kanından bir bitkinin yeşermesi, mitolojik anlamda onun bir bitki tanrısı kimliğiyle yeniden doğuşu temsil ettiği gibi Siyâvuş'un ölümsüzleştiğini de göstermektedir. Bu bakımdan hikâye Temmûz, Adonis, Osiris ve Attis gibi mitolojik figürleri de

hatırlatmaktadır. Ayrıca halk arasında Siyâvuş adına yas törenleri düzenlenmesi, halk nezdinde bir kahraman olarak onun ebedileştiğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Bahâr, Mihrdâd (1376/1997). *Ez Ostûre Tâ Târîh*. Tahran: Neşr-i Çeşme.
- Bahâr, Mihrdâd (1391/2012). *Pejûheşî Der Esâtîr-i Îrân*. Tahran: Neşr-i Âgeh.
- Campbell, Joseph (2017). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. (Çev. Sabri Gürses). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Efşârî, Mehrân (1384/2005). *Tâze be Tâze, Nov be Nov Mecmue-i Makâlât-i Derbâre-i Esâtîr, Ferheng-i Merdom ve Edebiyât-i Âmiyâne-i Îrân*. Tahran: Neşr-i Çeşme.
- Firdevsî, Ebu'l-Kâsım (1381/2002). *Şâhnâme-i Firdovsî*. (Haz. Saîd Hamîdiyân,). Tahran: Neşr-i Katre.
- Firdevsî, Ebu'l-Kâsım (2004). *The Legend Of Seyavash*. (Çev. Dick Davis). Washington: Mage Publishers.
- Firdevsî, Ebu'l-Kâsım (2009). *Şâhnâme*. (Çev. Necati Lugal,). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Firdevsî, Ebu'l-Kâsım (2016). *Şâhnâme II*. (Çev. Nimet Yıldırım). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Geçtan, Engin (1998). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güzel, Cavit (2014). "Monomit Teorisi Bağlamında Bayan Toolay Destanı". *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 36, 191-206.
- Jung, Carl Gustav (2020). *İnsan ve Sembolleri*. (Çev. Hatice Mukaddes İlğün). Kabalcı Yayınları
- Jung, Carl Gustav (2021). *Dört Arketip*. (Çev. Zehra Aksu Yılmaz). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kotancı, Gülsemin (2023). *Azerbaycan Halk Hikâyelerinin Monomit Kuramı Bağlamında İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ardahan: Ardahan Üniversitesi.
- Moran, Berna (2010). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Pearson, Carol (2003). *İçimizdeki Kahraman*. (Çev. Semra Ayanbaşı). İstanbul: Akaşa Yayınları.
- Sarıçiçek, Mümtaz (2020). *Modern Kahramanın Mitolojik Yolculuğu*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Şekîbî Mumtâz, Nesrîn (1389/2010). "Câygâh-i Siyâvuş Der Esâtîr". *Pejûheşhâ-yi Zebân ve Edebiyât-i Fârsî*, 5, 101-115.
- Şemîsâ, Sîrûs (1387/2008). *Ferheng-i İşârât-i Edebiyât-i Fârsî II*. Tahran: Neşr-i Mîtrâ.
- Şemsî, Gulâmrezâ, Eyâzî Rûzbehânî, Ferîbâ (1400/2021). "Bâzkâvî-yi Dâstânhâ-yi Siyâvûş ve Yûsuf Ber Esâs-i Olgû-yi Sefer-i Kahramân Joseph Campbell". *Ruhsâr-i Zebân*, 19, 26-51.
- Yâhakkî, Muhammed Cafer (1386/2007). *Ferheng-i Esâtîr ve Dâstânvârehâ Der Edebiyât-i Fârsî*. Tahran: Neşr-i Ferheng-i Muâsır.
- Yaylalı, Yasemin (2019). "Klasik Fars ve Türk Şiirinde Şahnâme Karakterleri". *Nüşa*, 19 (49), 45-68.
- Yıldırım, Nimet (2008). *Fars Mitolojisi Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yıldırım, Nimet (2008). "İran Kültüründe Ateş". *Doğu Araştırmaları Dergisi*, 2, 5-20.
- Yıldırım, Nimet (2018). *İran Mitolojisi Kökenleri, Kaynakları, Ana Temaları*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Zumurrudî, Hamîrâ (1382/2003). *Nigerîş-i Tatbîkî-yi Edyân ve Esâtîr Der Şâhnâme-i Firdovsî, Hamse-i Nizâmî ve Mantıku't-Tayr*. Tahran: Neşr-i Zuvvâr.

